

Ἡ ἀποδοχή «Ἐκκλησιαστικῆς Διασπορᾶς» συνεπάγεται ἀναίρεση τῆς Ἐκκλησίας (κανόνας 28/Δ')

Μία ἄλλη ἐκδοχή ἐπιλύσεως
αὐτοῦ τοῦ ἐκκλησιο-κανονικοῦ ζητήματος

ΑΡΧΙΜ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ

Ἡ πανανθρώπινη Ἱστορία ἔχει γνωρίσει περιπτώσεις ἀναστροφῆς θεάσεως τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι ὅσο καὶ διαφόρων ἀποκνομένων καταστάσεων ποὺ συνδέονται μὲ αὐτό. Τὸ γεγονός δηλ. τοῦ νὰ ὑπάρχει προκαθορισμένο ὄραμα ἢ ἐκπεφρασμένη βούληση μιᾶς δεδομένης προοπτικῆς, καὶ στὴν μεταπρατικὴ κατάσταση νὰ ἐκδηλώνεται ἀκριβῶς ἢ ἀντίθετη θέαση καὶ ἡ ἀνάστροφη πρακτικὴ (contresens). Οἱ ἀποδομικὲς συνέπειες τότε ἐμφανίζονται τεράστιες, ὅταν μάλιστα αὐτὸ ἐπισημαίνει στὸ ἐπίπεδο τῆς ὄντολογίας, ἢ, ἀκριβέστερα γιὰ μιᾶς, στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκκλησιακῆς ὄντολογίας. Μία τέτοια ἀντιπροσωπευτικὴ περίπτωση στὸ ἐκκλησιαστικὸ χῶρο συνιστᾷ ὁ 28ος κανόνας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451) καὶ ἰδίως ἡ προσέγγισή του. Γιὰ κανέναν ἄλλον κανόνα δὲν ἔχουμε τέτοια κειμενογραφικὴ παραγωγή ὅσο γιὰ τὸν συγκεκριμένο κανόνα, εἰδικὰ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ 20οῦ αἰ. Καὶ ἡ διαπίστωση ἀδυσώπητη. Προσεγγίζουμε τὸν κανόνα ἀνάστροφα καὶ τὸν ἐπικαλούμεθα ὡς ἐπιχείρημα γιὰ ρύθμιση τοῦ σύγχρονου ὑποτιθέμενου προβλήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς «Διασπορᾶς», ἐνῶ ὁ ἴδιος τὴν ἀποκλείει. Αὐτὴ ἡ ἀνάστροφή νομιμοποιεῖ πολλαπλὲς ἐκκλησιο-κανονικὲς ἐρμηνεῖες, δημιουργώντας μίαν πλασματικὴ, μὴ ἐκκλησιαστικὴ, πραγματικότητα καὶ ἓνα πλάσμα κανονικοῦ δικαίου ποὺ ἀκούει στὸ ὄνομα «Διασπορά». Ἐὰς δοῦμε ὅμως ἀναλυτικότερα πῶς ἔχει τὸ θέμα.

Ἡ Κανονικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας (1ος-9ος αἰώνας) ποὺ ἀναπτύχθηκε ὁμόκεντρα σὲ σύνολη τὴν *κανονοθεσία* της, μὲ τρόπο διαχρονικὸ καὶ ὁμότροπο, δίδει ἀποκλειστικὴ προτεραιότητα στὴν σωτηριολογικὴ *πρόσληψη* τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν ἐσχατολογικὴ μυσταγωγία της («*προμηθούμενοι* τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς τῶν λαῶν»: κ. 12/Πενθέκτης). Οἱ ἱεροὶ

Κανόνες, ὅπως καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ἀποκρυσταλλώνουν καὶ ἀπηχοῦν τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἐνδιάθετη ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας στὴν προοπτικὴ αὐτή. Δὲν προ-συγκροτήθηκαν αὐτοὶ δίκην νόμου ἢ νομικῶν κειμένων ἢ κανόνων ἠθικῆς, γιὰ νὰ ἐφαρμοσθοῦν (sic) στὴν συνέχεια ἀπὸ τοὺς ἀποδέκτες μιᾶς ἰδεατῆς ἱστορικῆς χριστιανικῆς κοινωνίας (societas perfecta), ἀλλὰ, ὅταν σὲ μία δεδομένη ἱστορικὴ στιγμή χρειάσθηκε, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔκρινε, αὐτὰ τὰ προκύπτοντα κωδικὰ κείμενα κατέγραψαν τὴν ἐμπειρία καὶ τὴν στάση ζωῆς τῆς, ποὺ ἐξεδήλωσε γιὰ ἓνα δεδομένο ζήτημα ποὺ ἀναδυόταν. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Κανόνες ἔχουν ἀποκλειστικὰ ὄντολογικὸ περιεχόμενο καὶ ἀπηχοῦν τὴν ἐμπειρία ζωῆς καὶ τὴν συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, καὶ γίνονται ὄχι νόμοι καὶ νομικὰ κείμενα, ἀλλὰ ὁδοδείκτες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Ἔτσι, ὅταν ἡ Ἐκκλησία *κανονοθετῆ* —καὶ ὄχι «νομοθετῆ» (sic)—, χαράσσει περάσματα στὴν Ἱστορία, στὴν πορεία τῆς πρὸς τὰ Ἔσχατα καὶ τὴν Βασιλεία. Θέλει νὰ κρατᾶ συνδεδεμένη τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἱστορίας, τὸ Σῶμα τῆς ὡς εἰκόνα, μὲ τὴν ἀρχετυπικὴ Ἐκκλησία τῆς Βασιλείας, ὡς δύο *ταυτόσωμες* πραγματικότητες. Καὶ τὸ ἐπιδιώκει αὐτὸ μὲ φροντίδα, γιὰ νὰ μὴν διαταραχθῆ ἡ εἰκόνα, ἡ εἰκονικὴ ἐκκλησιαστικὴ ὄντολογία, ἡ λεπτὴ σχέση εἰκόνας καὶ ἀληθείας, γιὰ νὰ διατηρηθῆ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ἀκέραιη καὶ χωρὶς ὄντολογικῆς ἀλλοιώσεως στὸ διάβα τῆς ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα τῆς Ἱστορίας πρὸς τὴν ἐσχατολογικὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Τὸ ἱστορικο-θεολογικὸ καὶ ἐκκλησιο-κανονικὸ πλαίσιο τοῦ κ. 28/Δ'

Μελετώντας τὰ κείμενα τῆς Κανονικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τὸν 5ο αἰ. —ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπόμενα—, καθὼς καὶ ὁμόχρονα ἱστορικὰ καὶ πατερικὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀποτυπώνουν διάφανα τὴν ἐμπειρία καὶ τὴν βούληση τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τότε, φαίνεται ὅτι θέλησε σὲ κάποια στιγμή νὰ κατανείμη τίς ἐκκλησιακῆς *κοινωνιακῆς* διακονίες τῶν διαμορφωθέντων μόλις τότε *κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν*. Αὐτὸ γίνεται φανερότερα αἰσθητὸ στὸν χρόνο τῆς ἱστορικῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐκκλησίας, δηλ. μετὰ τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων (313) μέχρι τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνας (451). Αὐτὰ τὰ 150 χρόνια ἐλεύθερου ἐκκλησιαστικοῦ βίου διαμόρφωσαν καὶ τὸ ὑπὸ ἐξέταση θέμα ποὺ ἐμπεριέχει ὁ κ. 28/Δ', καὶ μᾶς δίνουν προσδιορισμένες μαρτυρίες, προδίδοντας τὰ ὄραματα ποὺ ἡ Ἐκκλησία εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ ἐκδηλώνῃ στὴν μέχρι τότε πορεία τῆς μέσα στὸν χρόνο καὶ τὴν Ἱστορία, καθὼς καὶ τὴν διαμόρ-

φωση του δομικού τρόπου εκκλησιοκανονικότητας αυτής της πορείας. Πώς όμως παρουσιάζεται το εν λόγω ζήτημα στην χρονική αυτή περίοδο;

Διερευνώντας την «κανονική γραπτή και μη γραπτή παράδοση της Ἐκκλησίας» (πρβλ. κ. 91/Βασιλείου), φαίνεται μέσα από δύο γεγονότα και πρακτικές πώς η Ἐκκλησία, με την επενεργούμενη *πρόσληψη και μυσταγωγία*, θέλησε να προσλάβη συνολικά στους κόλπους της «σύμπαντα τὸν κόσμον» (Πρώτη μεγάλη έκτενης τῆς Θ. Λειτουργίας), θεωρώντας ὡς δυνάμει και ἐνεργεία πεδίο ἀνάπτυξης της ὅλη τὴν Οἰκουμένη, και νὰ *χειραγωγήσῃ* αὐτὸν τὸν προσληφθέντα κόσμον με τρόπο ὀντολογικῆς πιστότητας και ἐγγύησης, δηλ. ἐκκλησιολογικά και κανονικά. Αὐτό in concreto, σημαίνει ὅτι ἤδη με/ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ἄρχισε νὰ συστήνῃ ἐπισκοπές, τοπικὲς Ἐκκλησίες, σὲ προοπτικὴ πληρότητας τοῦ «σύμπαντος κόσμου». Ἡ περίοδος τῶν Διωγμῶν τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων ἔχει νὰ παρουσιάσῃ διάσπαρτες τοπικὲς Ἐκκλησίες, λόγω ἀκριβῶς τοῦ ἐμπεριστατοῦ αὐτῆς τῆς περιόδου. Ὁ 4ος και ὁ 5ος αἰώνας ἐμφανίζει αὐξητῆ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν στὸ ἐκτενὲς ἐδαφικὸ διαμέτρημα τῆς ἀπὸ τότε φιλικὰ διακείμενης Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἀπηχώντας τὸ ὄραμα τῆς Ἐκκλησίας σὲ σχέση με τὸν κόσμον και τὴν εὐφορία ἀνάπτυξης τους πὸν κληροδότησε ἡ προηγούμενη ἐποχὴ τῶν Διωγμῶν. Ἡ ἔξαρση αὐτῆ σύστασης Ἐκκλησιῶν (*πρόσληψη τοῦ κόσμου*) ὀδήγησε στὴν de facto ἀναγκαιότητα και τῆς *κοινωνιακῆς διαχειρίσεώς* τους (*μυσταγωγία τοῦ κόσμου*). Γι' αὐτὸ και ἡ δευτέρη αὐτῆ περίοδος (313-451) χαρακτηρίζεται ὡς διαμόρφωση και παγίωση τοῦ Συνοδικοῦ Μητροπολιτικοῦ Συστήματος (Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος – 325) γιὰ ἱεραποστολικούς (*πρόσληψη*) και ποιμαντικούς (*μυσταγωγία*) λόγους. Αὐτὸς ὁ δευτερός σταθμὸς δραστηριότητας τῆς Ἐκκλησίας ἐξαντλήθηκε στὸ πεδίο τῆς ἐνδοχώρας τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, με ἀποκορύφωμα ἐσωτερικῆς διοργάνωσης στὴν προοπτικὴ αὐτῆ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (431, Μητροπολιτικὸ Σύστημα και Σύστημα τοῦ Αὐτοκεφάλου). Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνας (451) ἀνοίγει συμβολικά και οὐσιαστικά μία νέα περίοδο στὴν Ἐκκλησία, τόσο με τὸ δογματικὸ της ἔργο, (Ὁρος τῆς Χαλκηδόνας, με τὴν χριστολογικὴ, τριαδολογικὴ, ἀνθρωπολογικὴ και ἐκκλησιο-κανονικὴ διάσταση τοῦ «ἀσυγχύτως και ἀδιαιρέτως») ὅσο και με τὸ κανονικὸ της ἔργο (μεταξὺ ἄλλων και ὁ 28ος κανόνας) γιὰ σύσταση τοπικῶν ἢ κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐπέκεινα τῶν νοητῶν συνόρων τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ἦταν ἡ στιγμὴ θεολογικῆς και ἱεραποστολικῆς εὐφορίας γιὰ ἓνα τέτοιο ἐγχείρημα, κάτι πὸν τὸ ἐπιβεβαιώνουν περὶτρανα οἱ ἐπόμενοι τέσσερις αἰῶνες (5ος-9ος αἰ.).

Πράγματι, στὰ μέσα τοῦ 5ου αἰ., ἡ Ἐκκλησία βρίσκεται γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὸ ἀποκορύφωμα τῆς κατὰ τόπους ἀναπτύξεώς της. Οἱ Τοπικὲς Ἐκκλησίες (3 πρῶτοι αἰῶνες) ὑφίστανται καὶ λειτουργοῦν μέσα στὸ κανονικὸ πλαίσιο τῆς συνοδικῆς κοινωνίας τοῦ Μητροπολιτικοῦ συστήματος (325-451). Καὶ τότε ἔρχεται ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος (451) καὶ κάνει ἀκόμη ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός, τὸ τρίτο καὶ τελικὸ τῆς συνολικῆς κανονικῆς ὁργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορικῆς ἐκκινήσεώς της. Συγκροτεῖ τίς κατὰ τόπους Μητροπολιτικὲς περιφέρειες σὲ ἑτερογεωδιάστατα *Πατριαρχεῖα*, τὰ πέντε γνωστὰ μας Πατριαρχεῖα (Ρώμης, Νέας Ρώμης-ΚΠόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων), καλύπτοντας ἔτσι συνολικὰ τὸ ἔδαφος καὶ τὴν ἔκταση τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Εἶναι ἡ στιγμή πού ἡ Ἐκκλησία παγιώνει τὴν *ὀντολογικὴ συνοδικότητα* σὲ ὅλα τὰ κανονικὰ ἐπίπεδα τῆς ὁργανώσεώς της, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν σύσταση τῶν πέντε Πατριαρχείων μὲ πέντε ὁρατὲς προκαθήμενες κεφαλές, τῶν ὁποίων ἡ συνοδικὴ κοινωρία συνιστοῦσε τὴν ἐκδήλωση τῆς συνοδικότητος καὶ σὲ αὐτὸ τὸ ἀνώτατο ἐπίπεδο ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως συνόλου τῆς Ἐκκλησίας ἀνά τὴν Οἰκουμένη.

Στὴν προοπτικὴ αὐτή, τὸ ἔργο τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναδεικνύεται τριμερές. 1ον) ἡ σύσταση τοῦ κανονικοῦ συστήματος τοῦ *Πατριαρχείου* ἀπὸ ἔνταξη σὲ αὐτὸ Μητροπολιτικῶν περιφερειῶν, 2ον) ἡ καταληκτικὴ συγκρότηση τῶν πέντε ἀρτιγέννητων Πατριαρχείων στὸ συνοδικὸ κανονικὸ σύστημα τῆς Πενταρχίας, καὶ 3ον) ὁ ἐκκλησιολογικὸς διακανονισμὸς γιὰ τὰ *ἐδάφη* τὰ ἐκτὸς τῶν πέντε Πατριαρχείων (καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου) καὶ τῆς ἐνιαίας Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ τρίτο θέμα μᾶς ἀφορᾷ ἐδῶ καὶ ἔχει νὰ κάνῃ μὲ τὸν 28ο κανόνα αὐτῆς τῆς Συνόδου. Διότι τίθεται ἀπὸ αὐτὸν τὸ ζήτημα, τί θὰ συμβαίνει στοὺς *χώρους τῶν ἐκτὸς* («ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς»), ὅπου δὲν ὑπάρχουν παγιωμένες Τοπικὲς Ἐκκλησίες, σὲ περίπτωση λειτουργικῆς πράξεως καὶ ὁποιασδήποτε ἐνδεχόμενης διοργανωτικῆς ἐνέργειας, ὅταν στὸ ἔξις παραστῆ ἀνάγκη. Εἶναι μία καθοριστικὴ στιγμή αὐτὴ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ὅπου ἐκδηλώνει γιὰ πρώτη φορὰ συνοδικὰ τὴν βούλησή της καὶ τὴν ἰκανότητά της νὰ *ἐπιληφθῆ* καὶ νὰ κινηθῆ στὸ νὰ *προσλάβῃ* σύνολο τὸν αἰσθητὸ κόσμο.

Προσλαμβάνεται ὅλη ἡ Γῆ, ὅλη ἡ Οἰκουμένη, καὶ ὄχι μόνον ὁ τότε «γνωστός» κόσμος. Ἔτσι, ὅλη ἡ Ὑφήλιος γίνεται, καλεῖται νὰ γίνῃ *Ἐκκλησία*. Σὲ αὐτὴν τὴν *πρόσληψη* δὲν μποροῦσε νὰ διανοηθῆ ἡ Ἐκκλησία, στὸ σωτηριολογικὸ καὶ μυσταγωγικὸ τῆς ἔργου, ὅτι θὰ διακρίνη καὶ θὰ διαχωρίσῃ ὀλάκερη τὴν Γῆ καὶ τὰ *ἐδάφη* τῶν Ἠπειρίων σὲ δύο κατηγορίες: σὲ αὐτὰ πού συνιστοῦσαν *κατὰ τόπους Ἐκκλησίες* καὶ σὲ αὐτὰ πού θὰ συνιστοῦσαν «*Διασπορά*». Αὐτὸ δὲν προσέχθη-

κε ιδιαίτερα κατά την προσέγγιση του κ. 28/Δ'. Πώς θα μπορούσε να δικαιολογηθῆ ἔξ ἄλλου θεολογικά μία τέτοια ἀντισωτηριολογική διάκριση; Καὶ αὐτό, τὴν στιγμή πού ἡ Ἐκκλησία κλήθηκε νὰ συναγάγῃ τὰ διασκορπισμένα εἰς ἓν (πρβλ. Ἰω. 17, 21). Νὰ συναγάγῃ, λοιπόν, καὶ ὄχι νὰ διασπείρῃ καὶ νὰ διασκορπίσῃ. «Ἐκκλησία» καὶ «σύναξη», καὶ ὄχι «Διασπορά» καὶ «διασκορπισμός»! Οἱ ἐπιλογές τοῦ 28ου κανόνα ἦταν νὰ συστήσῃ παντοῦ Ἐκκλησία, *ἱστορικά παροῦσα καὶ μελλοντική*, ὡς εἰκόνα τῆς μοναδικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἑσχάτων. Καὶ κατὰ τοῦτο προηγείται ἡ Ἐκκλησία τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς τῆς.

Ἔχει ἐνδιαφέρον ὅμως νὰ δοῦμε πῶς μεθόδευσε ἐκκλησιο-κανονικά αὐτὴν τὴν πρόσληψη. Τὸ a priori δεδομένο αὐτοῦ τοῦ κανόνα εἶναι ὄχι ἡ *κατηγοριοποίηση* τῶν ἐδαφῶν τῆς Ἰερουσαλῆμ, ἀλλὰ ἡ ἐνιαία *ἐκκλησιοποίησή* τους. Τὸ ἄλλο συναφές δεδομένο τοῦ ἴδιου κανόνα εἶναι ὄχι ἡ *ἀποσπασματική ἀντιμετώπιση* τῶν ἐδαφῶν τῆς Ἰερουσαλῆμ, ἀλλὰ ἡ *συνολική ρύθμιση*, γενομένη συνοδικὰ ἀπαξ διὰ παντός, μόλις ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἔτοιμη γι' αὐτό. Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν αὐτὸ τὸ *δίδυμο ἱστορικό δεδομένο*, εἶναι εὐκόλο νὰ ὀρισθῇ γεωγραφικὰ ἡ δημιουργηθεῖσα ἐκκλησιολογική κατανομή κατὰ τὴν στιγμή ἐκείνη. Πρόκειται γιὰ τὰ πέντε Πατριαρχεῖα, τὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Κύπρου καὶ τὰ Ὑπερόρια ἐδάφη. Τὸ ἐκκλησιολογικὸ καὶ δικαιοδοσιακὸ καθεστῶς τῶν δύο πρώτων κατηγοριῶν ἦταν προφανές καὶ κοινωνικὰ διαλυκαθέν. Ἔπρεπε νὰ ρυθμισθῆ ἐκκλησιολογικῶς ὁμότροπα καὶ ἡ τρίτη κατηγορία ἐδαφῶν. Καὶ τὸ ζητούμενο ἦταν ἓνα. Ποίος ἐπίσκοπος θὰ μνημονεύεται στὴν περίπτωση τελείσεως θείας Λειτουργίας - Εὐχαριστίας σὲ αὐτὰ τὰ ἐδάφη, γιὰ νὰ εἶναι αὐτή, ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν προσληπτικὸ γεγονός τοῦ κόσμου ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, ἀντικειμενικά καὶ ἐσχατολογικά *τελεία*.

Οἱ πιθανές λύσεις ἦταν δύο. Ἡ πρώτη θὰ μπορούσε νὰ βασίζεται στὴν *ὁμορῃ ἀντιμετώπιση* τοῦ θέματος, ἐνῶ ἡ δεύτερη λύση πρότεινε *συνολική ἀντιμετώπιση καὶ ρύθμιση*. Ὁμορῃ ἀντιμετώπιση σημαίνει ὁ κάθε Πατριάρχης ἀπὸ τοὺς πέντε νὰ ἐνεργῆ, λόγω γειτνίασης, στὰ ὁμορὰ ἐδάφη τῶν ἐκτός. Ὅπως εἶναι προφανές, ἡ πράξη αὐτὴ θὰ ἀπαιτοῦσε διηνεκεῖς συνοριακές ἀναπροσαρμογές, σύμφωνα μὲ τὸν 17ο κανόνα τῆς ἴδιας Συνόδου, ἐπαναλαμβανόμενους διακανονισμοὺς καὶ θὰ δημιουργοῦσε τελικὰ *ἐκκλησιακὸ καὶ δικαιοδοσιακὸ confugio*, ὅπως σήμερα ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι τόσο πληθωρικὰ ἔχουμε προκαλέσει στοὺς χώρους τῆς «Διασπορᾶς». Καὶ ὅλα αὐτὰ δίπλα σὲ πρωτίστως θεολογικούς (τριαδολογικούς) καὶ ἐκκλησιολογικούς (χριστολογικούς) λόγους, πού ὑφίστανται στὴν συνείδηση καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πού δὲν συνάδουν μὲ μία τέτοια *πρισματική καὶ πολυμορφική πρακτική*.

Ἡ δεύτερη προοπτική, ἡ έναπομένουσα, ἦταν ὄχι ἡ προτεραιότητα σὲ συναισθηματικούς διαμοιρασμούς πὸν ἀποτρέπει ὁ κανόνας 33/Ἀποστολικός («πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν [= ἀπὸ συναισθηματισμοῦ] γίνεται»), ἀλλὰ ἡ προτεραιότητα σὲ μία συνολικὴ ἀντιμετώπιση, ὡς θεολογικώτερη καὶ ἐκκλησιολογικώτερη, γιὰ λόγους ἐκκλησιακῆς ἐνότητας ἀλλὰ καὶ γιὰ λόγους πρακτικούς. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἦταν τὸ θέμα πὸν ρύθμισε ὁ 28ος κανόνας, συνιστώντας τὰ ἐδάφη τὰ ἐκτός («ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς») ὡς μία συνολικὴ ἐκκλησιακὴ ἐδαφικὴ ὀντότητα, μία δυνάμει Ἐκκλησία, μία κατὰ τόπον Ἐκκλησία τῶν ἐκτός, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο νὰ γίνεται ὁλοένα καὶ περισσότερο ἐν ἐνεργείᾳ Ἐκκλησία. Ὡστόσο, Ἐκκλησία, ὄχι χῶρο «Διασπορᾶς».

Ἐδῶ χρειάζεται νὰ ὑπενθυμίσουμε καὶ ἓνα παρεμφερὲς στοιχεῖο πὸν συμβάλλει στὴν κατανόηση τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ προβλήματος. Ὅπως γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν Κανονικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἤδη τῶν πρώτων αἰώνων, κάτι πὸν σήμερα συστηματικά —ἢ καὶ σκοπίμα γιὰ ἐθνο-εκκλησιαστικούς λόγους— ἀγνοεῖται, ἢ καθε κατὰ τόπον Ἐκκλησία ἐξαντλοῦσε τὴν ἐνάσκηση τῆς δικαιοδοσίας της στὰ προδιαγεγραμμένα ἐδαφικὰ κανονικά της ὄρια. Ὅποιαδήποτε πράξις ἐπιτελεῖτο ἐκτός τῶν ὁρίων της, ἀνήκε στὴν δικαιοδοσία ἄλλης κατὰ τόπον Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸ γιὰ λόγους ἐκκλησιακῆς ἐνότητας καὶ τάξεως. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ὅταν τὰ πέντε Πατριαρχεῖα (καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου) ἐνεργοῦσαν ἐκτός τῶν ὁρίων τους, εἶχαν τὴν συνείδηση ὅτι εἰσῆρχοντο σὲ ἄλλο ἐκκλησιακὸ ἐδαφος. Οἱ κανόνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀποτυπώνουν αὐτὴν τὴν βούληση τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀποφεύγονται ἀπόλυτα τέτοιες καταστάσεις (πρβλ. τοὺς ad hoc κανόνες 8/Α', 12/Δ', 39/Πενθέκτης). Αὐτὴ ἦταν ἡ θέαση τῶν πραγμάτων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ τὰ ἐδάφη τὰ ἐκτός τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, τὰ Ὑπερόρια ἐδάφη.

Ἐπομένως, τὸ πρῶτο στοιχεῖο πὸν προκύπτει ἀπὸ τὸν 28ο κανόνα εἶναι ὁ ἀποκλεισμός τῆς «Διασπορᾶς», πὸν ἐμεῖς σήμερα θεωροῦμε ὅτι προβλέπει, καὶ ἡ ἀνάληψη πρωτοβουλίας νὰ συστήση τοὺς χώρους τῶν ἐκτός σὲ Ἐκκλησία καὶ σὲ ἐνιαῖο καὶ σὲ ἀδιάτμητο ἐκκλησιακὸ ἐδαφος. Ἐτίθετο ὁμως τὸ ζήτημα σὲ ποιὸν ἐπίσκοπο θὰ ἀνετίθετο αὐτὸ τὸ πρὸ στιγμὴν «ἄδειο» ἐκκλησιακὸ ἐδαφος, ὁ ὁποῖος, ὡς μόνος καὶ κανονικὸς κυριάρχης ἐπίσκοπος, θὰ ἐγγυᾶται τὴν ἐκκλησιολογικὴ ἐνότητα τῶν Ὑπερορίων ἐδαφῶν.

Πράγματι, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς προαναφερθείσας δεύτερης χρονικῆς περιόδου (325-451), ἡ διαχείριση τῆς συνολικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν σύσταση τῆς συνοδικῆς Πενταρχίας καὶ κατανεμήθηκε ἐν τέλει συνοδικὰ στὶς κατὰ τόπους Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν, ἀπὸ

την μία πλευρά, ή συνοδική προεδρία της Πενταρχίας καί, από την άλλη, ή έξασφάλιση της έκκλησιολογικής ένότητας των έδαφών των έκτός της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Για καθαρά θεολογικούς (τριαδολογικούς) καί έκκλησιολογικούς (χριστολογικούς) λόγους, τὸ πρῶτο έδόθη στὸν πρῶτο τῆ τάξει Πατριάρχη, τὸν Πατριάρχη τῆς Ρώμης, καί γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους, συνεπικουρούμενοι καί ἀπὸ τὴν ἄνευ προηγουμένου ἀναπτυχθεῖσα ἱεραποστολική δραστηριότητα πὸν ἐπέδειξε ἡ Ἐκκλησία τῆς ΚΠόλεως, ἡ δεύτερη συνοδική διακονία έδόθη στὸν Πατριάρχη τῆς Νέας Ρώμης.

Ἐὰν τὰ πράγματα ἔχουν ἔτσι, ὁ κ. 28/Δ' δὲν ἀποδέχεται γιὰ κανένα τόπο, ὅπου γῆς, έκκλησιολογικά ὑπαρξῆ «κενῶν έδαφῶν» καί έπομένως δὲν ὀμιλεῖ γιὰ «Διασπορά», οὔτε κἂν τὴν ὑπονοεῖ. Ἀντιθέτως, ὁ κανόνας αὐτὸς καταφάσκει τὴν δυνατότητα ὑπαρξῆς μιᾶς Ἐκκλησίας έκτός των ὁρίων των ἄλλων ὑπαρχόντων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καί προσδιορίζει ποιὸς θὰ εἶναι ὁ προεστὼς αὐτῆς, παρέχοντας οὐσιαστικῶς τὴν ἐνάσκηση συστατικῆς διακονίας συμπήξεως Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῆς τῆς «κατὰ τόπον Ἐκκλησίας των έκτός» στὸν δεύτερο τῆ τάξει Πατριάρχη, τὸν ΚΠόλεως. Καί αὐτό, ἀκριβῶς γιὰ νὰ διατηρήση στὰ έδάφη αὐτὰ μία μονο-δικαιοδοσιακή καί ἐνιαία έκκλησιολογική ένότητα καί κατ' ἐπέκταση τὴν ένότητα των Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, των ὑπαρχουσῶν ἢ των μελλοντικῶς συσταθσομένων, ἐπὶ των έδαφῶν αὐτῶν. Αὐτὸ προκύπτει, ἀρκεῖ νὰ μελετήση κανεὶς προσεκτικά, ἀπὸ πολλῆς πτυχῆς τῆς διαχρονικῆς κανονικῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ αὐτὸ ἐξ ἄλλου προκύπτει τὸ γιὰτι καί οἱ *Αὐτοκέφαλοι Ἀρχιεπίσκοποι* των έδαφῶν αὐτῶν ἀπὸ τὸν 5ο αἰ. καί ἐντεῦθεν ὑπάγονται καί μετέχουν μόνον καί ἀπ' εὐθείας στὴν Πατριαρχική Σύνοδο τῆς ΚΠόλεως ἕως τῆς σήμερον. Συνεπῶς, εἶναι ἴσως ὁ μόνος κανόνας πὸν καταφάσκει τόσο καθαρά ὅσο κανεὶς ἄλλος, ὅτι ὀλόκληρη ἡ Οἰκουμένη, δυνάμει καί ἐνεργεία, εἶναι τόπος Ἐκκλησίας, καλεῖται αὐτὴ νὰ γίνῃ τόπος εὐχαριστιακῶν συνάξεων, καί ὡς ἐκ τούτου ἡ έννοια τῆς «Διασπορᾶς» δὲν ἔχει κανένα λόγο νὰ ὑφίσταται σὲ καμμία γωνιὰ τῆς Γῆς. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ πνεῦμα τοῦ τόσο παρεξηγημένου σήμερα 28ου κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι.

Καταφεύγουμε, λοιπόν, σὲ αὐτὸν τὸν κανόνα γιὰ νὰ ἐπιλύσουμε τὰ «προβλήματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Διασπορά», ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ κανόνας ὄχι μόνον ἀγνοεῖ αὐτὴν τὴν έκκλησιακή κατηγορία, ἀλλὰ καί τὴν ἀποκλείει ἀπὸ έκκλησιολογική ἄποψη ἀπλᾶ καί ξεκάθαρα. Οἱ ἀπαιτήσεις αὐτοῦ τοῦ κανόνα δὲν εἶναι *διοικητικῆς* τάξεως πρωτίστως, ἀλλὰ *μυστηριακῆς* στὴν προοπτικὴ τῆς Ἐκκλησίας ὡς «μυστήριον» τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, πὸν μόλις ζήσαμε καί ἐφέτος: σὲ

έναν τόπο, ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι καλοῦνται νὰ ἐνταχθοῦν εὐχαριστιακῶς στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ μέσα ἀπὸ τὴν ἀνακεφαλαιωτική παρουσία ἐνὸς μόνον ἐπισκόπου, ἐξ οὗ καὶ τὸ κανονικὸ θέσπισμα τῆς ἴδιας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Περὶ τῆς μὴ ὑπάρξεως δύο Μητροπολιτῶν μέσα στὴν ἴδια Μητροπολιτικὴ Ἐπαρχία» (12ος κανόνας).

Ἡ σύγχρονη μανιχαϊστικὴ διάκριση τῶν ἱερῶν κανόνων σὲ δογματικούς καὶ σὲ διοικητικούς, ἢ, προσφάτως ἀπὸ τοὺς ἀρτιγέννητους ἀμφισβητίες τῆς κανονικότητος τοῦ 28ου κανόνα, σὲ δογματικούς καὶ συναφειακούς, καὶ ὡς ἐκ τούτου νεκρούς καὶ χωρὶς ἐκκλησιο-κανονικὸ ἀντίκρουσμα, δὲν τεκμηριώνεται στὴν δισχιλιετὴ Κανονικὴ Παράδοση καὶ δὲν συνάδει μὲ τὸν ὄντολογικὸ λόγο ὑπάρξεως τῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διάκριση αὕτη ἀπηχεῖ ἐπιδερμικὴ καὶ ἀνατομικὴ προσέγγιση τῶν Κανόνων καὶ ὡς ἐκ τούτου νομικιστικὴ καὶ αἰωνιστικὴ. Καὶ ἐδῶ τίθεται ἓνα ἐρώτημα σχετικὰ μὲ τὸ πολὺκροτο καὶ χιλιοειπωμένο ἐπιχείρημα τῆς συναφειακῆς (contextual) σύστασης καὶ ἰσχύος τῶν ἱερῶν Κανόνων. Ὁ 28ος κανόνας ἐμφανίζει μίαν τάση ἐκκλησιολογικοῦ ὁράματος γιὰ ὅλη τὴν Ὑφήλιο. Κατὰ πόσο αὐτὸ τὸ ὄραμα παραμένει contextual καὶ δὲν εἶναι διαχρονικὸ; Καὶ ἐὰν ἰσχύει τελικὰ τὸ συναφειακόν, μὲ ποιὸν τρόπο αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀλλάξη καὶ νὰ βελτιωθῆ σήμερα; Ποιὸ θὰ εἶναι τὸ νέο του περιεχόμενο καὶ ἢ νέα του προοπτικὴ; Ἐδῶ οἱ ἐνιστάμενοι κατὰ αὐτοῦ τοῦ κανόνα ὀφείλουν, ἐφ' ὅσον ἐπιμένουν, νὰ ἀντιπροτείνουν πρόταση, καὶ μάλιστα πρόταση μὲ ἐκκλησιολογικὴ καὶ κανονικὴ συνέπεια. Διότι ἡ ἀπόρριψη καὶ ἡ ἀρνητικὴ κριτικὴ εἶναι πάντοτε ἐποικοδομητικὴς, ὅταν συνοδεύονται ἀπὸ στοιχεῖα θετικῆς ἀντιπροσφορᾶς... Ἡ μέχρι τώρα ἀντιπρότασή τους ἐγκαινιάζει ἐξ ὀρισμοῦ *πρισματικὴ κανονικότητα* καὶ σύσταση μιᾶς *πολυεδρικῆς καὶ πολυμορφικῆς ἐκκλησιακῆς ὄντοτητας*. Αὐτὸ δηλ. πὺν σπεύδει νὰ προλάβῃ ὁ κ. 28/Δ', γιὰ νὰ ἀποφεύγεται ἀπολύτως νὰ ἐπισυμβαίη εἰς τὸ διηνεκές.

Ἐπίσης, θὰ ἦταν χρήσιμο νὰ εἰπωθῆ ἐδῶ ὅτι, ὅπως ὅλοι οἱ ἱεροὶ κανόνες, ἔτσι καὶ ὁ 28ος συνιστᾷ μίαν κανονικὴν νόρμα δοσμένη μὲ *λακωνικὴ μορφὴ* καὶ μὲ ἔντονο κωδικοποιημένο καὶ ἀφαιρετικὸν λόγο. Αὐτὸ συννεπικουρεῖται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἐποχὴ μας, ὁ ἑλληνικὸς λόγος, γραπτὸς καὶ προφορικὸς, ἦταν ἀρκετὰ συνθετικὸς. (Τὸ δεῖγμα γραφῆς π.χ. τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τῆς Κλίμακος (7ος αἰ.) εἶναι ἐντυπωσιακὰ ἀντιπροσωπευτικὸ αὐτοῦ τοῦ εἴδους λόγου καὶ ἀπολύτως παρεμφερὲς πρὸς τὰ κανονικὰ κείμενα τῆς ἐποχῆς τοῦ κανόνα καὶ τῶν προγενεστέρων του). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητο γιὰ τὸν μελετητὴ τῶν κανόνων νὰ διεισδύη πίσω ἀπὸ τὴν ἐπιφαινόμενη κειμενιακὴ πραγματικότητα στὴν ὄντολογικὴ ἐκκλησιακὴ ἐμπει-

ρία πού σαφῶς ὑφίσταται, καί νά μὴν μένη σὲ μία ἀνατομικὴ προσέγγιση καί ἐνατένιση.

Μέσα σὲ μία τέτοια θεολογικὴ προσληπτικὴ ἀτμόσφαιρα, ὁ 28ος κανόνας δίνει ἀποκλειστικὰ τὸ δικαίωμα στὸν ΚΠόλεως νὰ ἐνεργήσῃ ἐκκλησιο-κανονικά, γιὰ σύσταση Ἐκκλησιῶν στὰ Ὑπερόρια ἐδάφη, χωρὶς προαπαιτούμενη ξανὰ πανσυνοδικὴ συναίνεση, τόσο στὴν 1η ὅσο καί στὴν 2η χιλιετία, ἔστω καί ἐὰν βρισκόμαστε σήμερα (ἀκόμη) μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης σὲ *διακοπὴ κοινω-νίας*. Εἶναι ἔργο τῆς κανονικῆς ἀρμοδιότητος καί δικαιοδοσίας του, πού τοῦ ἐκχώρησε συνοδικῶς ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (451). Αὐτὴ ἡ κανονικὴ λειτουργία καί ἀποστολὴ ἔχει διαχρονικὴ ἰσχὺ, ὅσο ὀλόκληρη ἡ Ὑφήλιος δὲν πληροῦται ἀπὸ κατὰ τόπους Ἐκκλησίες. Συνεπῶς, ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς τῆς ἀποκλειστικῆς κανονικῆς ιδιότητος εἶναι σαφές ὅτι ἔχει ἡμερομηνία λήξεως, ὅταν ὅλη ἡ Γῆ πληρωθῇ ἀπὸ κατὰ τόπους Ἐκκλησίες. Πρόκειται ἐπομένως γιὰ μία συνοδικὴ ἀποστολὴ ἀκόμη *in statu viae* καί δὲν προκύπτει πουθενὰ ἀπὸ τὸν κανόνα ὅτι ἡ ιδιότητα αὐτὴ εἶναι *συναφειακὴ* (contextual) ἢ χωρὶς σύγχρονο ἐκκλησιο-κανονικὸ ἀντίκρουσμα. Εἶναι διαρκoῦς ἰσχύος μὲ ἀνάθεση εὐθύνης συστάσεως Ἐκκλησιῶν ἀποκλειστικὰ στὸν Πατριάρχη ΚΠόλεως τὸν Οἰκουμενικό.

28ος κανόνας καὶ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως

Στὴν ἐκκλησιακὴ πραγματικότητα πού ἀκούει στὸ ὄνομα «Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως», πρέπει νὰ γίνῃ μία καθοριστικὴ διάκριση, γιὰ νὰ διακριθοῦν τὰ ἐπίπεδα ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας καί κανονικῶν ἀρμοδιοτήτων. Στὸν ἐκκλησιο-κανονικὸ αὐτὸ τίτλο πού προέρχεται ἱστορικὰ ἀπὸ τὸ πρῶτο ἡμισυ τῆς πρώτης χιλιετίας, εἶναι διακριτὰ δύο ἐπίπεδα μὲ ταυτόχρονη ἐμφάνιση στὴν ἐγκαθίδρυσή τους καί τὴν ἐκκίνηση κανονικῆς τους λειτουργίας. Πρόκειται γιὰ τὴν ταυτόσωμη ἐκκλησιακὴ ὄντοτητα, γιὰ τὸ «Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως» καί γιὰ τὸ «Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο», μὲ συνοδικὸ ἔτος συστάσεώς του τὸ 451 καί τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, τὸ ἴδιο δηλ. ἔτος καί ἀπὸ τὴν ἴδια Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, πού ἀναδείχθηκαν καί τὰ ἄλλα τέσσερα Πατριαρχεῖα ὡς ἱστορικὲς ἐκφάνσεις τῶν τότε καινοφανῶν «γεωεκκλησιαστικῶν ὀντοτήτων».

Ἡ διάκριση αὐτὴ ἔχει νὰ κάνῃ μὲ τὰ δύο πεδία ἐνάσκησης τῆς δικαιοδοσίας του, ἐκτός –ἐννοεῖται– τῶν ἐδαφῶν τῆς κανονικῆς πατριαρχικῆς ἐνδοχώ-

ρας του. Τὸ πρῶτο πεδίο δικαιοδοσίας του εἶναι τὰ **προδικαιοδοσιακὰ ἐδάφη** καὶ ἀναφέρεται σὸ «**Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως**», ἐνῶ τὸ δεύτερο πεδίο δικαιοδοσίας του εἶναι τὰ **ὑπερόρια ἐδάφη** καὶ ἀναφέρεται σὸ «**Οἰκουμηνικὸ Πατριαρχεῖο**».

Προδικαιοδοσιακὰ ἐδάφη (Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως)

Ἡ ιδιότητα τοῦ προδικαιοδοσιακοῦ δικαιώματος εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ Πατριαρχείου, ὀρισθὲν [δικαίωμα] μὲ τρόπο μὴ ἄμεσο, μὴ ad hoc, ἀλλὰ πού ὁμως προκύπτει ἀπὸ τὰ κανονικὰ θέσμιμα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451) καὶ σύνολη τὴν μεταγενέστερη κανονικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ ἔλαβε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τὸ jus patriarchi, τὸ δίκαιο (τὴν δικαιοδοσία) ἐνὸς πατριαρχείου, ὅπως τὸ αὐτὸ φυσικὰ συνέβη μὲ τὴν περίπτωση τῶν ἄλλων τεσσάρων πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, αὐτῶν τῆς Ρώμης, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. Τὸ Πατριαρχεῖο, συνεπῶς, προσέλαβε τότε ἓνα «ἐδαφικὸ δικαιοδοσιακὸ δικαίωμα» ἐντὸς τῶν ἀρτιπαγῶν ὁρίων του. Τὸ δικαιοδοσιακὸ πατριαρχικὸ ἔδαφος —ἀπὸ τὸ 451 καὶ μέχρι τὸ τέλος τῆς πρώτης χιλιετίας— ἐπεκτεινόταν καὶ ὀριστικοποιήθηκε ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ μεταξὺ τεσσάρων θαλασσῶν (Κασπία, Μεσόγειο, Ἀδριατικὴ καὶ Βαλτικὴ). Ἐπομένως, σὸ εὐρωπαϊκὸ ἔδαφος, πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ σύνολη τὴν Βαλκανικὴ χερσόνησο ἐκτεινόμενη πρὸς Βορρᾶν μέχρι τὶς πολικῆς χώρες (Ἀνατολικὴ καὶ Κεντρικὴ Εὐρώπη). Ἐπίσης, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα, τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως σὸ παρελθόν, ὅπως καὶ σὸ παρόν, περιελάμβανε στὰ κανονικὰ γεωεκκλησιαστικά του ὄρια περισσότερα ἀπὸ ἓνα ἔθνη καὶ λαούς. Πρόκειται γιὰ ἓνα θεμελιῶδες χαρακτηριστικὸ πού συνθέτει μεταξὺ ἄλλων τὸν ὀρισμὸ του ὡς Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκκλησιολογικὴ του ὑπόσταση. Αὐτὸ συνιστᾷ ἓνα δεδομένο μέσα στὴν Ἐκκλησία, καθὼς ἀποτελεῖ ἀσφαλὲς κριτήριον εἰδοποιοῦ διαφορᾶς ἀπὸ τὶς ἄλλες κατηγορίες νεοπαγῶν Πατριαρχείων, Αὐτοκεφάλων καὶ Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν (16ος-20ος αἰ.).

Ἔτσι, ἀπὸ τὸ 451/731 μέχρι τὸ 1593 (αὐτοκεφαλία καὶ πατριαρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας), τὸ ὡς ἄνω διαμορφωθὲν πατριαρχικὸ ἔδαφος, σὸ διάστημα αὐτό, παρέμενε στὴν Ἐκκλησία ΚΠόλεως δικαιοδοσιακὰ ἀσασίαστο καὶ γεωγραφικὰ ἀκέραιο. Ἀπὸ τὸ 1593 καὶ ἔπειτα, σύνολο τὸ «δικαιοδοσιακὸ ἔδαφος» του ἄρχισε κανονικῶς νὰ «ἀποτέμνεται» μὲ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Αὐτοκεφάλου διαφόρων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, συνολικὰ ἔνδεκα (11), ἐντὸς τῶν

κανονικῶν ὁρίων του. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ εἶχε ὡς συνέπεια τὴν προοδευτικὴ ἀφαίρεση (sonstraction) ἐδαφῶν τοῦ Πατριαρχείου, ἀνήκοντα πλέον σὲ Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες κανονικῶς ἀνακηρυγμένες ὡς Αὐτοκέφαλες. Ἡ ἐνέργεια ἐπίσης αὐτὴ ἄλλαξε τὴν γεωεκκλησιαστικὴ σύνθεση τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία ὡστόσο παρέμενε —καὶ παραμένει— ἓνα «ἔδαφος πρώην δικαιοδοσιακό» (μὲ ἔννοια καὶ περιεχόμενο ὄχι ὀριστικοποιημένα) ἢ καλύτερα ἓνα «ἔδαφος προδικαιοδοσιακό». Ἐπομένως, ὁ ὅρος αὐτός —ποῦ ἀποτελεῖ ἓναν κανονικὸ νεολογισμό— χαρακτηρίζει τὸ ἔδαφος μιᾶς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ποῦ χειραφετήθηκε ἀπὸ μία ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία, πάντοτε πατριαρχικὴ ἢ δὲ Πατριαρχικὴ Ἐκκλησία, καὶ ὡς ἐκ τούτου «Μητέρα Ἐκκλησία», δὲν ἀσκεῖ καμμία ἐκκλησιαστικὴ αὐθεντία δικαιοδοτικὴ, πνευματικὴ ἢ διοικητικὴ, διότι ἀκριβῶς ἢ χειραφετηθεῖσα Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία εἶναι αὐτο-κέφαλη, οὐσιαστικὰ ὅπως καὶ ἐτυμολογικά. Γι' αὐτὸ καὶ ἱστορικὰ ὅσο καὶ ἐκκλησιο-κανονικὰ ὡς «Μητέρα Ἐκκλησία», μεταξὺ τῶν πέντε πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, ἀναδείχθηκε μέχρι σήμερα μόνον μία Ἐκκλησία: ἡ Ἐκκλησία τῆς ΚΠόλεως, τόσο στὴν κανονικὴ ἐνδοχώρα της (Πατριαρχεῖο) μὲ τὴν ἀνακήρυξη 11 κατὰ τόπους Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὅσο καὶ στὰ ὑπερόρια ἐδάφη (28ος κανόνας). Συνεπῶς, ἡ χρῆση τοῦ ἐκκλησιο-κανονικοῦ αὐτοῦ ὅρου σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ, τουλάχιστον μέχρι σήμερα ἀπὸ κάποιες νεοπαγεῖς Πατριαρχικῆς-Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, εἶναι κανονικὰ παντελῶς αὐθαίρετος. Ἐξ ἴσου αὐθαίρετη, ὡς εἰσπήδηση, εἶναι καὶ ἡ ἐνάσκηση ὁποιασδήποτε δικαιοδοτικῆς ἐνέργειας ἐκ μέρους αὐτῶν τῶν Πατριαρχικῶν - Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν σὲ ἐδάφη ἄλλων Ἐκκλησιῶν (ἐδάφη κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν) ὅσο καὶ στὰ ἐδάφη τὰ ἐκτός (ὑπερόρια ἐδάφη - 28ος κανόνας). Ἐπομένως, καμμία κατὰ τόπον Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἀσκήση ὁποιαδήποτε κανονικὴ δικαιοδοσία ἔξω ἀπὸ τὰ κανονικὰ ἐδάφη καὶ τὰ κανονικὰ ὅρια τῆς δικῆς της γεωεκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας. Καὶ αὐτὸ συνιστᾷ σύσσωμη φωνὴ δύο χιλιάδων χρόνων Κανονικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπερόρια ἐδάφη (Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο)

Ὅπως ἀναφέρθηκε καὶ ἀνωτέρω, διὰ τῆς συνοδικῆς ὁδοῦ, ἡ Ἐκκλησία κατένειμε τὸ ἔδαφος τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου σὲ πέντε ἐδαφικῆς δικαιοδοσίες, ὑπάγοντάς τες, ἀπὸ ἀποψη πάντοτε δικαιοδοσιακῆς ἀναφορᾶς, στὰ πέντε πατριαρχεῖα (καὶ μία Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία), τὰ ὁποῖα συνέστησε ταυτόχρονα,

ένσυνειδήτα για τὸ ἱστορικό παρὸν καὶ τὸ μέλλον καὶ συνοδικά. Ἡ ἰδιοτυπία τοῦ 28ου κανόνα συνίσταται ἀκριβῶς σὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα: μὲ συνοδική ἐντολή παραχωρήθηκε στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως «*ὑπερόριος δικαιοδοσία*» μὲν, ἀλλὰ *κανονική*, κάτι ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μοναδική ἐξαίρεση στὴν Κανονική Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, καὶ γιὰ τοὺς λόγους ποὺ προαναφέρθηκαν.

Ἐς τονισθῆ ἐδῶ ἀπὸ μία ἄλλη ὀπτική γωνία ὅτι τὸ συνοδικὸ κανονικὸ δικαίωμα τὸ παραχωρηθὲν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο «ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς» (28/Δ'), ἐδόθη ὡς μία *ἀφαιρετικὴ δικαιοδοσία*, χαρακτηρίζοντας μὲ τὸν ὄρο «τοῖς βαρβαρικοῖς» τὰ ἐδάφη τὰ κείμενα στὸ *ἐξωτερικὸ* [*ἐκτός*] τῶν κανονικῶν ὁρίων καὶ δικαιοδοσιῶν τῶν πέντε Πατριαρχείων –καὶ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Πρόκειται, ὅπως εἰπώθηκε, γιὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα, ἀποκτηθέντα μὲ κανονικὴ συνοδικὴ ἐντολή, διὰ τῆς *προοπτικῆς τῆς συρρίκνωσης καὶ ἀφαίρεσης (ἀποτομῆς)*, ἔτειναν/τείνουν νὰ ἐκμηδενισθοῦν ὡς ἐδάφη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ τότε ποὺ «νεότευκτες», «νεοπαγεῖς» κατὰ τόπους Ἐκκλησίαις θὰ θεμελιώνωνται στὸν χῶρο αὐτῶν τῶν *ὑπερορίων* περιοχῶν. Θέλησε δηλ. μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία νὰ διατηρήσῃ παντοῦ τὴν ἐκκλησιαστικὴ *ἐνότητα*, τὴν ἐκκλησιολογικὴ *ὁμοιογένεια* καὶ *κοινωνία* στὰ ὑπερόρια ἐδάφη ὑπὸ ἕναν ἐπίσκοπο - προκαθήμενο. Τὸ περιεχόμενο τοῦ 28ου κανόνα, ποὺ ἀποτελεῖ οὐσιαστικὰ ψήφισμα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451) πρὸς τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν της, ἐπικεντρώνεται «σὲ αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ ἔδαφος» γεωγραφικὰ *κείμενο ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια* τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας ὅλων τῶν Πατριαρχικῶν καὶ Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Πρόκειται γιὰ μία ἐπιπρόσθετη δικαιοδοσία τοῦ Πατριαρχείου τῆς ΚΠόλεως, ἡ ὁποία τοῦ ἀνατέθηκε ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο σὲ μία προοπτικὴ σίγουρα *ἀφαιρετικὴ* ἀμέσως μετὰ τὴν συνοδικὴ κατανομὴ τῶν ἐδαφικῶν δικαιοδοσιῶν τῆς κάθε κατὰ τόπον Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μία ἐπιπρόσθετη ιδιότητα ποὺ χάρισε στὸν προκαθήμενό του τὸν κανονικὸ καὶ λειτουργικὸ τίτλο «Οἰκουμενικός», ἥδη ἀπὸ τὸν 5ο αἰ., ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸν λόγο. Αὐτὴ ἡ ιδιότητα τοῦ προκαθήμενου του, ἔδωσε, καὶ στὸ Πατριαρχεῖο τῆς ΚΠόλεως τὸν χαρακτηρισμὸ «Οἰκουμενικὸ», καὶ ὄχι τὸ ἀντίστροφο. Αὐτὸ συνέβη, γιὰτὴ ἡ Ἐκκλησία θέλησε νὰ ἐντάξῃ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ὁποίων ζητημάτων ποὺ θὰ προέκυπταν σὲ μία (Πατριαρχικὴ) Σύνοδο ἐπισκόπων, στὴν ἴδια Σύνοδο στὴν ὁποία προήδρευε ὁ ἐπίσκοπος/πατριάρχης, ὁ διευθύνων τὰ ὑπερόρια αὐτὰ ἐδάφη. Καὶ αὐτοὶ ποὺ σήμερα, ἐκκλησιαστικοὶ ἢ πολιτικοί, ἀμφισβητοῦν τὴν ἱστορικότητα καὶ τὴν κανονικότητα τοῦ τίτλου «Οἰκουμενικός», εἶναι καὶ οἱ ἴδιοι, καὶ ὄχι τυχαῖα, ποὺ δὲν ἀποδέχονται τὴν ἰσχὺ τοῦ 28ου κανόνα.

Ἐδῶ θὰ μπορούσε ἐπιγραμματικά νὰ ἀναφερθῆ καὶ ἓνα παράδειγμα, πού φανερώνει καὶ τὴν εἰδοποιὸ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν πρώτη καὶ τὴν δευτέρη περίπτωση ἐνάσκησης δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως. Ἔτσι, ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, κανονικὴ δικαιοδοσία τοῦ **Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου** στὴν Αὐτόνομη Ἐκκλησία τῆς Φιλλανδίας (Αὐτονομία τὸ 1923) ἀποκαλύπτει μὲ τρόπο συγκεκριμένο ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ 28ου κανόνα τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴ μας εἶναι καὶ παραμένει σὲ ἰσχὺ. Διότι, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἡ Κεντρο-Ανατολικὴ Εὐρώπη (Ἐκκλησίες τῆς Πολωνίας, τῆς Ἑσθονίας, [τῆς Λεττονίας], τῆς Τσεχίας καὶ Σλοβακίας, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἀλβανίας) καὶ ἡ Νοτιο-Ανατολικὴ Εὐρώπη (Ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδος, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ρωσίας καὶ Γεωργίας) παραμένουν de facto «ἔδαφος προδικαιοδοσιακό» τοῦ **Πατριαρχείου ΚΠόλεως**.

Καὶ μὲ ἀφορμὴ τὰ λεγόμενα ἐδῶ, ἄς ἀγγίξουμε λίγο παρενθετικά τὴν σύγχρονη ἐκκλησιαστικὴ πραγματικότητα. Τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρωσίας θέτει μόνιμα σὲ ἀμφισβήτηση τὴν κανονικὴ ἰσχὺ τοῦ 28ου κανόνα σήμερα, γιὰ λόγους σαφῶς *ἐκκλησιαστικοῦ κουλτουραλισμοῦ*, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους πού τὸν ἀμφισβητοῦσε καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Ὡστόσο, στὰ 1957, τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρωσίας, ἔστω καὶ ἑτεροχρονισμένα, μὲ 35 χρόνια διαφορὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀναγνώρισε τὸ Αὐτόνομο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Φιλλανδίας (1923), πού ἦταν ἀπότοκο τῆς δικαιοδοτικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ *Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, τῆς βασισμένης στὸν 28ο κανόνα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, τὸ Αὐτόνομο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑσθονίας (1923), τὸ ἐκχωρηθὲν ἀπὸ τὸ *Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως* σὲ κατὰ τόπον Ἐκκλησία κειμένη ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ κανονικοῦ ἐδάφους του, δὲν ἀναγνωρίζεται (ἀκόμη) σήμερα ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρωσίας γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους *ἐκκλησιαστικοῦ κουλτουραλισμοῦ*. (Ὁ στρατὸς τοῦ Στάλιν στὰ 1944-45 κατέλυσε τὴν Ἐκκλησία αὐτὴ, *ἀφομοιωνόντας* τὴν καὶ μὲ τὴν συναίνεση τῶν τότε ρωσικῶν ἐκκλησιαστικῶν ταγῶν, καὶ αὐτὴ ἡ ἀναγνώριση, παρὰ τὴν *κανονικότητα* τοῦ Αὐτονόμου, πνίγεται σήμερα σὲ πατριωτικούς συναισθηματισμούς). Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Μόσχα ἀναγνωρίζει τὴν Φιλλανδικὴ Αὐτονομία (28ος κανόνας), ἐνῶ ταυτόχρονα δὲν ἀναγνωρίζει τὴν σύγχρονη ἰσχὺ τοῦ αὐτοῦ κανόνα, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, δὲν ἀναγνωρίζει τὶς ἐκκλησιαστικὲς Αὐτονομίες στὴν Ἑσθονία καὶ τὴν Λεττονία, ἔδαφος τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως, ἐνῶ ἀναγνωρίζει ὡς πρεσβυγενῆ Πατριαρχικὴ Ἐκκλησία μὲ ὅ,τι αὐτὸ κανονικῶς συνεπάγεται, τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως. Αὐτὰ τὰ ἐπισημανθέντα στοιχεῖα, ἀντιφατικά στὴν ἐκδήλωσή τους, εἶναι προφανές, συνιστοῦν ὁρατὲς ἀλλοιώσεις τοῦ παρεμβληθέντος *ἐκκλησιαστικοῦ κουλτουραλι-*

μοῦ. Ἐνῶς γε, ἐὰν δὲν εἶχε μεσολαβήσῃ ἡ τσαρική καὶ σοβιετική Αὐτοκρατορία, θὰ εἶχε ἡ Μόσχα αὐτὴν τὴν ἀντιφατικὴ ἐκκλησιολογία; Ἐπίσης, στὴν ἴδια προοπτικὴ, ἐνῶ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρωσσίας ἀναγνωρίζει κανονικὰ τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως ὡς «Μητέρα Ἐκκλησία», ἡ κανονικότητα αὐτὴ δὲν στάθη-κε ἰκανὴ γιὰ τὴν «Θυγατέρα Ἐκκλησία» νὰ ἀναγνωρίσῃ θεμελιώδεις βασικὲς πράξεις τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς ὁποίας προήλθε. Πολλαπλές, λοιπόν, ἀντιφάσεις ἐπὶ τοῦ πρακτέου, χωρὶς δυνατότητα κανονικῆς θεμελιώσεως. Ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι οἱ μόνες στὸν ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ χῶρο, μὲ κορυφαία ἀντίφαση τὴν *κατάφαση τοῦ Αὐτοκεφάλου* τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἀπὸ τὴν μία πλευρά, καί, ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν ταυτόχρονη *ἀνοικοδόμησι* τῆς «*Διασπορᾶς*» ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἴδιες κατὰ τόπους Ἐκκλησίες *ἐκτὸς τῶν κανονικῶν τους ἑδαφῶν καὶ ὁρίων!*...

«Διασπορά» (σ)τὸ ἑδαφος τοῦ Πατριαρχείου Ρώμης;

Σὲ ὅλα αὐτὰ ποὺ εἰπώθησαν εἶναι συναφὲς καὶ ἓνα ἄλλο ζήτημα ποὺ σχετίζεται μὲ τὰ γεωγραφικὰ ὅρια τῆς «Διασπορᾶς». Μὲ τὸν ὄρο «Διασπορά» ὀρίζουμε ἑδαφικῶς σήμερα τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη, τὴν Ἀμερικανικὴ Ἠπειρο, τὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Κεντρο-ανατολικὴ Ἀσία, ὡς μία, ὁμογενὴ καὶ ἐνιαία κατηγορία «Διασπορᾶς». Ἐδῶ ὅμως χρειάζεται νὰ ἐφιστήσουμε τὴν προσοχὴ μας. Ἄλλη εἶναι ἡ περίπτωση τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἄλλη ἡ περίπτωση τῶν λοιπῶν Ἠπειρῶν. Στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη δὲν εἴμεθα σὲ μία «ἄδεια» γῆ, μὴ χριστιανική, ὅπως στὴν Κεντρικὴ Ἀσία γιὰ παράδειγμα, οὔτε σὲ ἑδαφος ἐκκλησιολογικῶς «οὐδέτερο» (sic), ὅπως οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητα μία διαφορετικὴ περίπτωση, διότι αὐτὴ συνιστᾶ καθ' ὅλοκληρίαν ἑδαφος τοῦ Πατριαρχείου Ρώμης, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ μία κατὰ τόπον Ἐκκλησία συσταθεῖσα συνοδικῶς (451). Ἐδῶ ἐπίσης ὑπάρχει ἓνα σημεῖο ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἐγείρῃ τὸν προβληματισμὸ μας. Διότι, πῶς ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, ἀπὸ τὴν μία πλευρά, νὰ εὐρισκώμεθα σὲ διάλογο στὴν προοπτικὴ *πλήρους κοινωνίας* μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσεως, μετὰ ἀπὸ τὴν «*διακοπὴ κοινωνίας*» τοῦ 1054, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ κανονικὸ τῆς ἑδαφος ἐμεῖς νὰ τὸ θεωροῦμε χῶρο «*Διασπορᾶς*», δηλ., κατὰ τὰ κανονικὰ καθιερωμένα, «ἄδεια ἐκκλησιαστικὰ γῆ» καὶ ...ἀνύπαρκτη Ἐκκλησία!... Ἐναν τόπο, ὅπου, ἐπὶ πλέον, ἡ κάθε Ἐθνικὴ Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία εἰσέρχεται, εἰσπηδᾷ καὶ θεμελιώνει τὴν *ἐπέκτασι* (sic) τῆς ἑδαφικῆς αὐτοκεφαλαικῆς τῆς δικαιοδοσίας.

Ἐὰν πράγματι ὑποβληθοῦμε στὸν κόπο νὰ ἐνσκήψουμε λίγο σὲ αὐτὸ τὸ μεγάλο μυστήριο τῆς παρουσίας τῶν Ὁρθοδόξων στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη, θὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι ὁ δικός μας ρόλος δὲν εἶναι νὰ θέλουμε νὰ ἀντικαταστήσουμε, πάνω στὸ ἴδιο τῆς τὸ ἔδαφος, τὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσεως, ὅπως κάνουμε χωρὶς νὰ τὸ θέλουμε ὅταν ἐπικαλούμαστε τὸν 28/Δ', ἀλλὰ νὰ μεταστραφοῦμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι στὸν κανονικὸ τρόπο παρουσίας μας στοὺς ἐκεῖ γεωεκκλησιακούς χώρους, ὥστε ἡ κανονικὴ μας παρουσία νὰ ἀποτελέσει διάυλο καὶ πρόσκληση γιὰ τὸ ἐκκλησιο-κανονικῶς θεμελιωδὲς καὶ τὸ ἀρχετυπικὸ, καὶ νὰ βοηθήσῃ ἔτσι, μέσα ἀπὸ μία μαρτυρία ἀ-σκοπιμοτήτων, τοὺς Χριστιανούς τῆς Δύσεως νὰ ἐπανεύρουν, νὰ ἐπαναβιώσουν τὶς ἴδιες τοὺς τὶς ρίζες τῆς Πρωτοχρυσιακῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸ ἀνήκει στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν διακοπὴ κοινωνίας (1054), ἀνέλαβε στὴν Ἀνατολὴ τὴν «προεδρία ἀγάπης» καὶ εἶναι ὁ φύλακας τῆς ἐνότητος καὶ τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ὁρθοδοξίας, νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴν τὴν διακονία γιὰ λογαριασμὸ ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων, οἱ ὁποῖοι ζοῦν στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη, ὡς τοποτηρητῆς (*locum tenens*), σύμφωνα καὶ μὲ τὴν κανονικὴ πράξη, μέχρι τὴν στιγμὴ ὅπου, ἐκ νέου, Ἀνατολὴ καὶ Δύση θὰ ἐπανευρεθοῦν σὲ πλήρη ἐκκλησιακὴ κοινωνία. Τέλος, στὴν ἐκκλησιαστικὴ τοποτηρητεία, οἱ συνέπειες τῆς ἀντικανονικῆς εἰσπηδήσεως εἶναι ἴδιες μὲ τὴν περίπτωση εἰσπηδήσεως σὲ ἄλλῃ κατὰ τόπον Ἐκκλησία.

* * *

Καιρὸς νὰ ἔλθουμε ὁμῶς καὶ στὸ σήμερον, ὅπου, σύμφωνα μὲ τὴν Κανονικὴ Παράδοση –καὶ ὄχι Ἀρχαιολογία (!)– τῆς Ἐκκλησίας, στοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνά τὴν Οἰκουμένη καὶ σὲ σχέση μὲ τὸ ζήτημα ποὺ ἐξετάζουμε, ἔχουμε τρεῖς κατηγορίες γεωεκκλησιακῶν ἐδαφῶν:

- 1) Κατὰ τόπους Πατριαρχικὲς καὶ Αὐτοκέφαλες - Αὐτόνομες Ἐκκλησίες,
- 2) Ὑπερόρια Κανονικὰ Ἐδάφη (28/Δ'), καὶ
- 3) Τοποτηρικὸ Ἐδαφος (γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους) τοῦ Πατριαρχείου Ρώμης.

Τὸ κανονικὸ ζήτημα τῆς «Διασπορᾶς» σὲ παγκόσμια κλίμακα (ὑφήλιο) ἐκδηλώνεται σὲ αὐτὰ καὶ μόνον τὰ τρία ἐπίπεδα, καὶ σὲ αὐτὰ θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ αὐτό, ἀλλὰ νὰ ἐξετασθῇ *συνολικά*. Τὸ 1ο ἐπίπεδο ἐξ ὀρισμοῦ μᾶς ὀδηγεῖ στὸ αἴτημα ὀριστικοποιήσεως τῆς κανονικῆς ὑποστάσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τῆς δικαιοδοσίας του, καὶ αὐτὸ τὸ βῆμα θὰ πρέπει νὰ γίνῃ *πρὶν τὴν ὅποια ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῆς «Διασπορᾶς»*. Τὸ 2ο μᾶς προσανατολίζει στὴν μελέτη καὶ ἀνάδειξη τῆς ιδιότητος Ἐκκλησιολογίας τοῦ 28ου κανόνα, ἡ ὁποία

φανερώνει ἐκκλησιο-κανονικά τὴν ἀνυπαρξία τοῦ πολύκροτου προβλήματος τῆς «Διασποράς». Καὶ τὸ 3ο μᾶς κατευθύνει στὴν διερεύνηση λύσεων γιὰ τὴν διοργάνωση τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιαστικῶν Κοινοτήτων στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη, ἐκκλησιακὸ ἔδαφος τοῦ Πατριαρχείου Ρώμης, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ γεγονότος τῆς *διακοπῆς κοινωνίας* –καὶ ὄχι *σχίσματος* (sic)– τῆς οὔσης ἔτι ἐν ἰσχύϊ. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία ἐπίπεδα, ἡ Κανονικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ὄρισε στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο νὰ ἐνεργῇ, στὸ μὲν πρῶτο, ὅπως καὶ οἱ ἄλλες κατὰ τόπους Πατριαρχικὲς καὶ Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ του ἐδάφους τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως μόνον, στὸ δὲ δεύτερο στὰ *Ὑπερόρια κανονικὰ ἐδάφη* (28/Δ') ὅπως καὶ στὸ τρίτο, μετὰ τὸ 1054, σύμφωνα μὲ τὴν κανονικὴ *πράξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοποτηρητείας*. Ἀπὸ ὅ,τι προκύπτει ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, αὐτὰ εἶναι τὰ τρία ἐπίπεδα ποὺ θὰ πρέπει νὰ ληφθοῦν μεθοδολογικά ὑπ' ὄψιν στὴν ὅποια ἀπόπειρα ἐπιλύσεως τοῦ ἀκανθώδους κανονικοῦ ζητήματος τῆς «Διασποράς».

Ὅλοκληρώνοντας οὐσιαστικά ἐν πλήρει συντομίᾳ *κάποιες* ἀπὸ τὶς πτυχὲς τοῦ σύμπλοκου αὐτοῦ ζητήματος, θὰ ἦταν καλὸ νὰ παραθέσουμε καὶ ἓνα γενικὸ συγκριτικὸ καὶ δειγματοληπτικὸ παράδειγμα, ποὺ ἀφορᾷ στὸ «Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως», μέσα ἀπὸ τρεῖς *διαφορετικὲς γεωεκκλησιακὲς κατηγορίες*, ποὺ παρατίθενται στὴν συνέχεια.

(1)	(2)	(3)
Ἀμερική	Γαλλία	Ἑσθονία
Αὐστραλία	Ἀγγλία	Λετονία
↓	↓	↓
Οἰκουμενικὸς (28/Δ')	ΚΠόλεως (Τοποτηρητής) (Locum tenens)	ΚΠόλεως (Πατριάρχης) (Primus)
⇓	⇓	⇓
Ὑπερόρια Κανονικὰ Ἐδάφη	Ἄλλη Ἐκκλησία (Πατριαρχεῖο Ρώμης)	Πατριαρχεῖο (Κανονικὸ Ἐδαφος)

Μόνον στην πρώτη περίπτωση έδαφων ό 28/Δ' ύπαγορεύει τήν δικαιοδοτική άρμοδιότητα του Οικουμενικού Πατριάρχου —καί έννοείται αποκλείει παντελώς τήν έκκλησιο-κανονική εισπήδηση όλων των άλλων κατά τόπους Έκκλησιών σέ αυτά τά έδάφη—, ένώ ή δεύτερη και ή τρίτη περίπτωση άνήκουν σέ άλλα επίπεδα έκκλησιο-κανονικών εφαρμογών. Έδώ επίσης διαφαίνεται καθαρά τó πώς ενεργεί δικαιοδοτικά ό Οικουμενικός Πατριάρχης σέ αυτά τά τρία διαφορετικά επίπεδα κατά περίπτωση.

Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

Όταν τίθεται τó θέμα έπιλύσεως του «κανονικού προβλήματος τής Διασποράς», συνηθίζουμε νά ανατρέχουμε σέ στοιχεία εύρισκόμενα στους κόλπους τής Κανονικής Παραδόσεως τής Έκκλησίας και ειδικότερα στους συνοδικούς κανόνες. Είναι άλήθεια ότι μεταξύ των κανόνων αυτών ό πλέον πολυσυζητημένος και πρυτανεύων είναι ό κ. 28/Δ'. Έξετάζοντας τόν κανόνα αυτόν εκ του σύνεγγυς, τίθενται αυτόματα και δύο συναφή ζητήματα. Τό πρώτο ζήτημα έχει νά κάνει με τó έρώτημα εάν στους κόλπους τής Έκκλησίας ύφίσταται όντως έννοια τής «Διασποράς», ένώ τó δεύτερο ζήτημα, έξαρτώμενο σαφώς από τó πρώτο, έγκειται στο κατά πόσο ό κ. 28/Δ' έχει σχέση με τήν έπίλυση του συγκεκριμένου κανονικού προβλήματος τής «Διασποράς», εάν τελικά, με τά όσα εξέτάσαμε, αυτό πράγματι ύπάρχει.

Η έννοια τής *έκκλησιαστικής Διασποράς* είναι πρόσφατη σύλληψη, βασισμένη σέ κατηγορίες έθνο-εκκλησιαστικές, οι όποιες έπηρέασαν και τήν Προσυνοδική διαδικασία στην τελευταία 50ετία (1961-2009). Διότι *Έκκλησία και Διασπορά* είναι τελικά δύο άντιθετικοί και ασύμβατοι όροι. Ήδη γνωρίζουμε ότι ή Έκκλησία ύπήρξε πάντοτε *εύχαριστιακή* (ώς πρòς τόν *τρόπο*) και *έδαφική* (ώς πρòς τόν *λόγο*)· με άλλα λόγια, αυτή ύπήρξε πάντοτε *εύχαριστιακά έδαφική*. Η έννοια και ή πρακτική τής *διασποράς* είναι αναπόφευκτη στους κόλπους τής Ιουδαϊκής μεταναστεύσεως, έφ' όσον στον Ίουδαϊσμό ό *Ναός* είναι κατά κυριολεξία *μοναδικός*, ό Ναός άποτελεί τó όρατό σύμβολο τής ένότητός τους, τó έδαφικό κέντρο άναφοράς τους σέ *παγκόσμια κλίμακα*. Έτσι, ό όρος «Διασπορά» είναι αποκλειστικός μιās όντότητας που έχει ένα συγκεκριμένο σημείο άναφοράς και μάλιστα αυτό τó σημείο είναι *μοναδικό* επί τής Ύψηλιου (Κράτος, Έθνικό Κέντρο, έθνικά-κρατικά όρια), ένώ ή Έκκλησία έχει εύχαριστιακό σημείο άναφοράς τó θυσιαστήριο τής κάθε Τοπικής Έκκλησίας που

συνιστᾶ εἰκόνα τῆς Βασιλείας. Ἡ παρουσία τοῦ εἰκονικοῦ στοιχείου τῆς Βασιλείας εἶναι αὐτὴ ποὺ ἀποκλείει τὴν πρακτικὴ τῆς Διασπορᾶς στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, τὸ πολυσυζητημένο θέμα τῆς «Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς», ἀπὸ ἐκκλησιολογικῆς ἀπόψεως, εἶναι στὴν κανονικὴ πράξις ἕνας μῦθος, διότι ἡ *μονο-δικαιοδοσία* μιᾶς Πατριαρχικῆς ἢ Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐξαντλεῖται ἐντὸς τῶν κανονικῶν ὁρίων της, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκτὸς τῶν κανονικῶν ὁρίων της ὑπάρχει ἄλλη κατὰ τόπον Ἐκκλησία, ὅπου Γῆς. Ἡ «ἐθνοφυλετικὴ Διασπορά», ὅπως τὴν ἔζησαν οἱ Ὁρθόδοξοι ὀλόκληρο τὸν 20ο αἰ., προκαλεῖ ἀναπόφευκτα τὰ μείζονα κανονικὰ προβλήματα τῆς *συνεδαφικότητος καὶ πολυδικαιοδοσίας, ἀναιρώντας ἔτσι μὲ σταθερὸ καὶ μόνιμο τρόπο τὴν ἐκκλησιακὴν ἐνότητα σὲ ἕνα δεδομένο τόπο, ἀναιρώντας οὐσιαστικῶς τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία*. Ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν στὸ ἴδιο καὶ τὸ αὐτὸ ἔδαφος ἀναιρεῖ τὴν σύσταση καὶ ὑπαρξὴ Ἐκκλησίας καὶ ἐξουδετερώνει κάθε σχέδιο ἐπίλυσης τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ προβλήματος σὲ βάθος χρόνου. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ *τοπικὴ ἢ ἡ κατὰ τόπον Ἐκκλησία* εἶναι συνεπῶς αὐτὴ ποὺ ἐγγυᾶται ἀποκλειστικῶς τὴν ἐκκλησιολογικὴν ἐνότητα, καὶ καμμία ἄλλη ἔννοια καὶ καμμία, μὲ ὅποιοδήποτε τρόπο, «ἐκκλησιακὴ Διασπορά».

Σήμερα, στοὺς κόλπους τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, εἶναι πολὺ ἐκδηλῆ ἡ διολισθαίνουσα τάση γιὰ *ὑποβάθμιση καὶ ἀπώλεια τῆς συνοδικότητος* πρὸς ὄφελος μιᾶς *ὁμοσπονδιοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας*. Οἱ ἀρνούμενοι σήμερα τὴν συνοδικότητα καὶ τὴν συνοδικὴν κοινωνία, τὰ διαρθρωτικὰ δηλ. στοιχεῖα λειτουργίας τῆς ὑπερδισχιλιετοῦς Ἐκκλησιακῆς ζωῆς, ἐμφανίζουν ὡς σημεῖο σύμπτωσης καὶ προβάλλουν γιὰ τὴν λειτουργία τῆς Ὁρθοδόξου «Διασπορᾶς», καὶ ὄχι μόνον, κατηγορίες μιᾶς ὁμοσπονδιακῆς πρακτικῆς μὲ ἐναλλακτικὰς προεδρίες ἢ μὲ ἀριθμητικὰς ἀναλογίες. Στοὺς κοινούς πλέον χώρους, αὐτὸ προδίδει περίτρανα ὅτι ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε μέχρι σήμερα, καὶ νὰ ἐγκαθιδρύεται μία *ἐκδηλῆ πρισματικὴ κανονικότητα* στοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησίας. Τὸ ὁμότροπον τῆς Κανονικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας τῶν δύο χιλιετιῶν ἐμφανίζεται νὰ ὀπισθοχωρῆ μπροστὰ στὴν ἀδόκιμη ἐπιλογή μιᾶς *πολυεδρικῆς μορφῆς κανονικότητος καὶ πράξεως Κανονικοῦ Δικαίου*, ποὺ μοιραῖα διαχέεται καὶ διοχετεύεται στὶς ἐθνο-πολιτιστικὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καὶ τῶν συνεπαγόμενων κρατικῶν σκοπιμοτήτων, ἐποχούμενα δυστυχῶς ἀπὸ ἐθνο-εκκλησιολογικὰς προτεραιότητες. Ἡ πρισματικὴ αὐτὴ ἐμφάνιση ἔχει ἀσφαλῶς τὰ παθογόνα αἰτία της. Ἡ ἐγκαθίδρυσή της ὅμως μὲ τὴν καθολικὴν ἀνοχὴ ποὺ τὴν διέπει, θὰ μᾶς φέρῃ πρὸ κοντὰ στὴν ἐναρξάμενη ἤδη *ἐποχὴ τῆς μετα-Ἐκκλησίας*, τῆς

μετα-εκκλησιαστικότητας, με πρωτεργάτες αυτήν την φορά, όχι δεδηλωμένους «έχθρους» της Έκκλησίας, αλλά εμάς τους όποιους εκκλησιαστικούς ταγούς και τους θεολόγους.

Η σχετικά πρόσφατη επινόηση (έτη 1945 και 2000) της έννοιας του πολιτιστικού κανονικού *έδαφους*, θεμελιωμένης στον έθνικισμό και τον καταδικασθέντα έθνοφυλετισμό (1872), ή όποια μετατρέπει στην πράξη κάθε κατά τόπον Έκκλησία σε μία *παγκόσμια Έκκλησία* [*Έκκλησιαστικός Παγκοσμιοσμός*] (έκμηδενίζοντας ταυτοχρόνως την εκκλησιαστική-εύχαριστιακή έδαφικότητα, *έγκαινιάζοντας* έτσι για κάθε κατά τόπον Πατριάρχη μία τρόπον τινά παγκόσμια έξουσία επί των καθαρώς όμοεθνών του, όπου και εάν αυτοί εύρισκωνται), οί *έπαναλαμβανόμενες διεκδικήσεις δημιουργίας* μιās Τρίτης Ρώμης, θεμελιωμένες κατά βάσιν στο *έπιχείρημα* του μεγίστου *άριθμού* των πιστών και αυτό σε βάρος της *πρό* πολλού *άποκρυσταλλωθείσης* κανονικής τάξεως από τους κανόνες και την εκκλησιαστική πράξη, *συνιστούν* μερικά *ένδεικτικά*, *άν* και *όχι* *έξαντλητικά παραδείγματα* της *ύφισταμένης εκκλησιοκανονικής* *άλλοιώσεως*, με *άφορη* την *έπίλυση* του κανονικού προβλήματος της «Διασποράς». Και *έδω* *άκριβώς* φαίνεται τί *Λαβύρινθο* *προβλημάτων* *κρύβει* αυτό το *σύμπλοκο πρόβλημα*. Αυτή όμως ή *συμπλοκότητα* του προβλήματος σημαίνει ότι, *ένω* *εκκλησιολογικά* και *κανονικά* αυτό *είναι* *ήδη* *έπιλυμένο*, *άπομένει* ή *πρακτική διάσταση* του *προβλήματος*, ή όποια *θα* *έξέλθη* του *άδιεξόδου* στην όποια αυτό *βρίσκεται* *σήμερα*, *έν* τα *έμπλεκόμενα* *μέρη* *έπιδείξουν* *εκκλησιολογική* *εύαισθησία*, *πιστότητα* στην *Κανονική Παράδοση* της Έκκλησίας, *καθώς* και *βούληση* να *άποποιηθούν* τον *άνερχόμενο* *έθνο-εκκλησιαστικό* *κουλτουραλισμό*. Έτσι, *σιγά-σιγά*, *θα* *προσανατολιζόμασταν*, *π.χ.* για την *Δυτική* *Ευρώπη*, *πρός* *κάποιο* *καθεστώς* *γνήσιας* *ήμι-άυτονομίας*, *έκχωρουμένης* από το *Οικουμενικό Πατριαρχείο* *άρμοδίως*, *μετά* από *συνεργία* και *συναίνεση* *όλων* των *Όρθοδόξων Έκκλησιών*, *άλλα* *ύπαγομένης* στον *Οικουμενικό Θρόνο*, *λόγω* της *κανονικής* *άρχης* της *έκκλησιακής* *τοποτηρητείας*, *καθώς* και, *για* τα *ύπερόρια* *έδαφη*, *σύμφωνα* με τις *εκκλησιολογικές* *άρχές*, *όπως* *άκριβώς* τις *προβλέπει*, *τις* *προτείνει* ή *και* *τις* *ύπονοεί* *ό* 28ος *κανόνας* της *Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου* της *Χαλκηδόνας*. Αυτά *ώς* *πρός* την *πρακτική* *δυναμική* *έπιλύσεως* *αυτού* του *άνοιχτού* *άκόμη* *ζητήματος*.

Υπάρχει όμως και κάτι άλλο πολύ χειρότερο: *κάθε* *μέρα* *πού* *περνά*, ή *όρθοδοξη* *εκκλησιολογία* *γίνεται* *όλο* και *περισσότερο* *μυθική* και *άρχαιολογική*. Το *άναμφισβήτητο* *άληθείας* *αίτημα* των *Οικουμενικών Συνόδων* *περί* «*μη* *ύπάρξεως* *δύο* *έπισκόπων* *στην* *αυτή* *πόλη*» (κ. 8/Α΄), «*μη* *ύπάρξεως* *δύο* *Μητροπο-*

λιτῶν μέσα στὴν ἴδια Μητροπολιτικὴ Ἐπαρχία» (κ. 12/Δ') καὶ «μὴ ὑπάρξῃς δύο Ἐκκλησιῶν μέσα στὸ ἴδιο Ἐκκλησιακὸ Ἔδαφος» (κ. 39/Πενθέκτης), ἡ καταδικὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ ἀπὸ τὴν Πανορθόδοξο Σύνοδο τῆς ΚΠόλεως τοῦ 1872, παραμένουν νεκρὸ γράμμα. Μέσα στὶς συνθήκες αὐτές, ἡ «Διασπορά» φαίνεται νὰ μετατρέπεται ὄλο καὶ περισσότερο σὲ πολιτικὸ παιχνίδι μεταξὺ τῶν Ἐθνικῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, ἀντὶ αὐτὴ νὰ ὑφίσταται ὡς τόπος θείας προνοίας καὶ οἰκονομίας, ὅπου ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία θὰ δίνει τὴν μαρτυρία τῆς ἐνότητος καὶ τῆς οἰκουμενικότητός της. Ἔτσι λοιπόν, αὐτὸ πού φαίνεται νὰ κυριαρχῇ στὶς περισσότερες τῶν περιπτώσεων εἶναι, ὄχι πλέον ἡ ὀργάνωση τῆς «Διασπορᾶς» σύμφωνα μὲ τὴν εὐχαριστία καὶ τὴν συνοδικότητα — ἓνας ἐπίσκοπος, μία εὐχαριστία, ἓνα ἐκκλησιακὸ Σῶμα —, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἐθνότητα καὶ τὶς πολιτικο-εκκλησιαστικές, δηλ. ἰδεολογικές, προτιμήσεις. Ἡ «Διασπορά» διακυβεύεται νὰ διολισθήσῃ στοὺς ἐρασιτεχνικούς νόμους τῶν ἐθνο-εκκλησιαστικῶν *μικρο-μειονοτήτων*.

Οἱ τελευταῖες Διορθόδοξες καὶ Πανορθόδοξες Συνάξεις, προσυνοδικές ἢ μὴ, ἀπὸ αὐτὴν τῆς Μόσχας (1948) καὶ ἐντεῦθεν, χαρακτηρίζονται ἀπὸ μία ἐν γένει διάθεση ἐφαρμογῆς *ἐλαστικῆς κανονικότητας* πού ὀφείλεται στὴν εἰσχωρήσασα *de facto* *πρισματικὴ κανονικότητα* πού ἀναφέρθηκε παραπάνω, στοὺς κόλπους καὶ στὴν νοοτροπία τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν. Ἡ *ἐλαστικὴ αὐτὴ κανονικότητα*, πού δὲν συνιστᾶ οὔτε κανονικὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὴν Κανονικὴ Ἀκρίβεια, οὔτε Κανονικὴ Οἰκονομία, ἀποτελεῖ μᾶλλον χαλαρότητα τῆς Κανονικῆς Συνειδήσεως, ἡ ὁποία προκαλεῖ, ἐὰν δὲν ἔχη ἤδη προκαλέση, ἀποδόμηση τῶν ἐκκλησιο-κανονικῶν θεσμίων. Αὐτὸ συνιστᾶ καὶ ἓναν ἐπὶ μέρος καρπὸ τῆς θεολογικῆς σχετικοποίησης (θεολογικὸς ρελατιβισμὸς) πού κυριαρχεῖ στὴν παγκοσμιοποιημένη ἐποχὴ μας, καὶ μία ὑφισταμένη ἀνικανότητα τῶν Ὁρθοδόξων, λόγῳ ἑτεροκεντρισμένων ἐθνο-εκκλησιαστικῶν προτεραιοτήτων, νὰ ζήσουν μία πλήρη συνοδικότητα μεταξὺ τῶν Αὐτοκεφάλων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, δημιουργώντας ἓνα νέο πρωτοφανὲς μόρφωμα στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, τὴν *σωματοποίηση τῆς μετα-εκκλησιαστικότητας*. Γι' αὐτὸ, γιὰ τὸ ὑπὸ ἐξέταση ζήτημα, καλούμαστε ὄλως ἰδιαιτέρως νὰ προβοῦμε σὲ μία συστηματικὴ ἐργασία μεγάλου βεληνεκοῦς, ἔτσι ὥστε οἱ νέες γενεὲς ὀρθοδόξων ταγῶν καὶ θεολόγων — ἀλλὰ καὶ οἱ μεροληπτικὲς ἀντιλήψεις τῆς Δύσεως — νὰ μετακινηθοῦν ἀπὸ τὴν σημερινὴ ἀπλοποιητικὴ ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ κανόνα σὲ μία ἐκκλησιολογικὴ κατανόηση πού νὰ εἶναι αὐθεντικῶς ἐκκλησιο-κανονικὴ καὶ ὀρθόδοξη.

Ἐπίλογος

Ἡ ὀρθόδοξη «ἐκκλησιαστικὴ Διασπορά», ὡς ἐκκλησιο-κανονικὸ πρόβλημα, συνιστᾶ ὄρατὴ ἐκδήλωση ἑνὸς ἄλλου ὁμοειδοῦς προβλήματος εὐρισκομένου πίσω ἀπὸ αὐτὸ πὺ ἐξωτερικὰ φαίνεται. Ἔχει σχετικοποιηθεῖ ἢ δικαιοδοτική ἀρμοδιότητα τοῦ Αὐτοκεφάλου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχη γεννηθεῖ ὡς μὴ ὄφειλε τὸ παράγωγο καὶ ἐκκλησιολογικὰ ἀνυπόστατο πρόβλημα τῆς Ὁρθόδοξου «Διασπορᾶς». Τὸ ἐπίκεντρο τῆς παθογένειας τοῦ προβλήματος ὡστόσο βρίσκεται στὸν κοινὰ καὶ ἐκκλησιολογικὰ ὄρισμὸ τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ πουθενὰ ἄλλου. Ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς «Διασπορᾶς» στὸν τελικὸ δεκάτιτλο πίνακα τῆς Ἐπιτροπῆς προπαρασκευῆς τῆς Πανορθόδοξου Συνόδου (Chambesy 1976), καὶ μάλιστα ὡς πρῶτο στὴν τάξη ζήτημα, καὶ ἄρα προτεραιότητας, ἐτεροκεντρίζει τὴν ἀναζήτησι ἐπιλύσεώς του καὶ δυσχεραίνει τὴν περαιτέρω ἀντιμετώπισή του. Ἡ «ἐκκλησιαστικὴ Διασπορά» ὄχι μόνον δὲν συνιστᾶ πραγματικὸ πρόβλημα, ἀλλὰ ἡ ὑπαρξὴ του στὸν πίνακα διεκπεραιώσεως τῶν θεμάτων μπορεῖ νὰ προξενήσῃ ἐτεροκεντρισμένα ἐκκλησιοκανονικὰ παράγωγα, τὰ ὁποῖα μποροῦν μὲ τὴν σειρά τους νὰ ἐπηρεάσουν ἀρνητικὰ καὶ καθοριστικὰ τὴν ὅλη προσυνοδικὴ καὶ συνοδικὴ διαδικασίαν καὶ πορεία, καθὼς καὶ τὴν ἔκβασή της. Τὸ πραγματικὸ κανονικὸ πρόβλημα συνιστοῦν οἱ (ἀν)ἐφαρμογὲς τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ ἡ δικαιοδοσία του, καὶ ὄχι ἡ ὑποτιθέμενη καὶ ἐκκλησιολογικὰ μὴ ὑφιστάμενη «Διασπορά». Ἐὰν ὀρισθῇ ἐκκλησιο-κανονικὰ τὸ Αὐτοκέφαλο, τότε τὸ ζήτημα τῆς «ἐκκλησιαστικῆς Διασπορᾶς» λύεται αὐτομάτως. Ἡ ἀντιστροφή ἐξετάσεως τοῦ πρωταρχικοῦ-πρωτογενοῦς προβλήματος (Αὐτοκέφαλο) καὶ ἔναρξίς ἀπὸ τὸ δευτερογενές («Διασπορά»), ἢ, μὲ ἄλλα λόγια, διερεύνησι τοῦ αἰτιατοῦ («Διασπορά») χωρὶς τὴν διαλεύκανσι τοῦ αἰτίου (Αὐτοκεφαλία), κάνει τὸ κανονικὸ πρόβλημα ἀκόμη πιὸ σύμπλοκο, στὴν ἀπόπειράν ἐπιλύσεώς του συμπλοκώτερο, καὶ ὡς πρόβλημα μὴ ἐπιλύμενο, κατατείνει δὲ συνεχῶς ὀξύτερο καὶ αὐξανόμενο. Εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ πὺ παρατηρεῖται τὴν τελευταία εἰκοσαετία στὸ Ὁρθόδοξο στερέωμα. Καὶ ὅσο αὐτὴ ἢ ἐτεροκεντρισμένη ἀντιμετώπισι θὰ διαρκῇ, θὰ τροφοδοτῇ παντοιοτρόπως τὸ ἀνεπίλυτον τοῦ προβλήματος, πρὸς ὄφελος τῶν ὄσων σήμερα ἐκκλησιο-κανονικῶς αὐθαιρετοῦν, ἐκμεταλλεούμενοι ἀσύστολα τὴν ὑπάρχουσα ἀδυναμίαν πρὸς ἴδιο ἔθνοσυλλογικὸ ὄφελος.

Τέλος, τὸ ζήτημα τῆς «Διασπορᾶς» θὰ συζητηθῇ στὶς δύο προαναγγελθεῖσες ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην Βαρθολομαῖο στὴν Πανορθόδοξην Συνάντησι τῶν Ὁρθόδοξων Προκαθημένων στὸ Φανάρι (Ὁκτώβριος 2008) Προσυνο-

δικές Συνάξεις στο Chambésy-Γενεύη τὸν προσεχῆ Ἰούνιο καὶ Δεκέμβριο τοῦ 2009. Αὐτὲς ἔχουν νὰ λειτουργήσουν ἀπὸ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1993, διότι προέκυψε στὸ μεταξὺ τὸ διορθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα στὴν Ἑσθονία (1991-2008), τὸ ὁποῖο ἐκκλησιολογικὰ ἀποκαταστάθηκε μὲ τὸ παναρχιερατικὸ *Συλλείτουργο* στὴν αὐτὴ Πανορθόδοξη Συνάντηση τοῦ Φαναρίου (12 Ὀκτωβρίου 2008) μεταξὺ τῶν Προκαθημένων Πατριάρχου τῆς Ρωσίας Ἀλεξίου καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἑσθονίας Στεφάνου, μετεχόντων στὴν *συλλειτουργιακὴ αὐτὴ κοινωνία* καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν Πατριάρχη Ἀλέξιο Μητροπολίτη Κιέβου Βλαδίμηρος μὲ τὸν ἐν Ταλλίνη ἐγκαταβιοῦντα Μητροπολίτη Κορνήλιο. Αὐτὸ τὸ πολλαπλὸ Συλλείτουργο συνιστᾷ ὄντως ἀποκατάσταση, ἐκκλησιολογικὴ ἀναγνώριση καὶ κοινωνία, καὶ ρύθμιση τοῦ χρόνιου προβλήματος, διότι «ἡ Ἐκκλησία σημαίνεται ἐν τοῖς *Μυστηρίοις*» (ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας). Ὡστόσο, τὸ ἐπιχείρημα ὅλων ἦταν ὅτι ἡ Αὐτόνομη Ἐκκλησία τῆς Ἑσθονίας συνιστοῦσε, καὶ συνιστᾷ (!) τὸ μῆλον τῆς ἔριδος καὶ τὸ ἐμπόδιο στὴν περαιτέρω ὁμαλὴ πορεία τῶν διορθόδοξων πραγμάτων. Ἐμεῖς στὴν Ἑσθονία δὲν τὸ πιστέψαμε ποτὲ αὐτό. Ἰσα-ἴσα θεωροῦσαμε πάντα ὅτι αὐτὴ ἡ *παρονυχίδα* ἐκκλησιο-κανονικοῦ προβλήματος, ἀλλὰ μὲ μεῖζον πολιτικο-εκκλησιαστικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο Ρωσίας, συνιστοῦσε τὸ προτέτασμα καπνοῦ γιὰ λόγους στρατηγικῆς, γιὰ νὰ μὴν προχωροῦν τὰ προσυνοδικὰ καὶ κοινὰ διορθόδοξα, καὶ νὰ προωθοῦνται στὸ μεταξὺ ἄλλες ὑποθέσεις ἐκκλησιο-κουλτουραλιστικῶν συμφερόντων καὶ προτεραιοτήτων. Ἐν τέλει, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑσθονίας, παρὰ τὴν *συλλειτουργικὴ ἐκκλησιολογικὴ ἀποκατάσταση* τοῦ ἐσθονικοῦ ζητήματος, μαζὶ μὲ τὴν Αὐτόνομη Ἐκκλησία τῆς Φιλανδίας (οἱ δύο ὑπάρχουσες Αὐτόνομες Ἐκκλησίες), ἐξῆλθε ἀπὸ τοὺς διορθοδόξους καὶ διαχριστιανικούς διαλόγους, γιὰ νὰ «διευκολυνθῇ» τὴ συνέχεια... Τὸ μέλλον καὶ ὁ χρόνος θὰ δείξουν, ἐὰν τελικὰ τὸ πρόβλημα ἦταν ἡ Ἑσθονία!...